

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-
теоретичної конференції з міжнародною участю
від 16 травня 2024 року)

Житомир – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Кафедра філософії та політології
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. І. ПИРОГОВА
Кафедра філософії та суспільних наук
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії
ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ АКАДЕМІЇ
«ІГНАТІАНУМ» (м. Краків, Республіка Польща)
Кафедра філософії культури та релігієзнавства
ЖИТОМИРСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ
СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
Житомирське відділення
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ
Житомирське відділення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ
СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-теоретичної
конференції з міжнародною участю
від 16 травня 2024 року)

УДК 101.1+168.5
А 43

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка,
протокол № 9 від 31 травня 2024 р.*

Редакційна колегія:

Кобетяк А. Р., доктор політичних наук, доцент кафедри;
Ковтун Н. М., доктор філософських наук, професор;
Козловець М. А., доктор філософських наук, професор;
Соколовський О. Л., доктор філософських наук, професор;
Горохова Л. В., кандидат філософських наук, доцент;
Заглада В. М., кандидат філософських наук, доцент.

Рецензенти:

Шевчук Дмитро, доктор філософських наук, професор, перший проректор Національного університету «Острозька академія»;

Панчук Ірина, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Шкіль Людмила, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікативних технологій (м. Київ).

А 43

Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир : Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 260 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників ІХ Всеукраїнської науково-теоретичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми філософії і науки: виклики сьогодення». У матеріалах авторів акцентовано увагу на фундаментальних проблемах сучасної філософії та науки, екзистенційних викликах для буттєвості людини в умовах війни, проблемах релігійних трансформацій і безпеки у сфері релігійних відносин в Україні та на міжнародній арені, аналітиці суспільно-політичних процесів в умовах глобальних і регіональних конфліктів, актуальних соціогуманітарних проблемах сучасності, проблемах освітньої і виховної діяльності в ситуації соціальної невизначеності, на гуманітарних аспектах розвитку естетики, дизайну та філософії культури.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями проблем сучасної цивілізації.

УДК 101.1+168.5

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024

ISBN

ЗМІСТ

1. ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА КЛАСИКА: РЕЦЕПЦІЇ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Вергелес К., Куліш П., Школьнікова Т. Онтологічний поворот у сучасній антропософії: сутність та наслідки...	10-13
Ковтун Н. Ідея вічного миру Іммануїла Канта у контексті подолання міжнародних конфліктів.....	13-16
Гребінник Т. Філософія в архітектурі: початок історії взаємозбагачення.....	16-21
Калач Д. Етика: наука чи філософія?.....	22-26
Кукуре С. Героїзм та співстраждання в оперних образах Р. Вагнера: сучасний погляд.....	27-29
Савчук В. «Доброякісна агресія» у розумінні Еріха Фромма.....	29-31

2. ЛЮДСЬКЕ БУТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНЗИТИВНОСТІ: ІНФОРМАЦІЙНІ, МЕДИЧНІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИПРОБУВАННЯ ВІЙНОЮ

Козловець М. Вплив просторових уявлень на формування національного менталітету..	32-37
Беднарчик Т., Беднарчик М. Евтаназія на полі бою у війнах ХХ століття.....	38-40
Дрозд Б. Роль соціальних мереж в російсько-українській війні.....	41-43
Огороднійчук Ю. Віртуальна реальність як мегатренд сучасного суспільства.....	43-46
Самойленко Д. Мовна ідентичність українців в умовах російсько-української війни.....	46-50
Чаплінський Р. Тотальність відчуження у буттєвості людини.....	50-52

Вестімова К.	
Українська ментальність в умовах екзистенційних викликів сучасності..	52-54
Данильчук О.	
Загроза ядерної зброї як екзистенційний виклик для людства.....	55-57
Дика М.	
Волонтерський рух в Україні в умовах російсько-української війни.....	57-62
Кішлар В.	
Молодь в умовах війни: аспект соціальної активності.....	62-66
Ковтун Б.	
Методи дослідження епітаксійних плівок у контексті технологічних викликів російсько-української війни.....	66-68
Слободянюк С.	
Надзвичайний стан як модус геноциду.....	69-71
Трохимчук В.	
Практична значущість дослідження термоелектричних властивостей шарів меланіну в умовах технологічних викликів російсько-української війни.....	72-74

3. АНАЛІТИКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Борейко Ю.	
Самоорганізація як детермінанта розвитку громадянського суспільства в Україні.....	75-77
Шевчук К.	
Російсько-українська війна: зіткнення двох протилежних дискурсів і становлення ідеології рашизму.....	77-79
Балановський Я.	
Інформаційні технології маніпуляцій: соціальні та віртуальні виміри.....	80-82
Заглада В.	
Мобілізація громадянського суспільства довкола гуманітарних проблем шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій.....	82-85
Кочетов Л.	
Лобізм як соціально-політичний феномен: сутність і проблеми нормативно-правового регулювання.....	85-90
Білогор Л.	
Діяльність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування з питань освіти.....	91-93
Жильонок К.	
Співвідношення нагляду і контролю у сфері дотримання трудового законодавства України.....	93-95

Грабчук А. Особливості прояву та засоби реалізації інформаційних воєн в сучасних умовах.....	96-99
Лук'янюк А. Інформаційна війна як проблема сучасності.....	99-101

4. АНАЛІТИКА РЕЛІГІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Соколовський О. Вплив Тюбінгенської протестантської школи на ліберальну теологію....	102-104
Декерт Т. Tradycjonalizm katolicki w Polsce – aktualne trendy.....	104-109
Фуркало В. Про роль релігієзнавства у сучасному суспільстві.....	110-112
Шамсутдинова-Лебедюк Т. Релігійна свобода та стратегії інклюзивних суспільних просторів в умовах глобалізації.....	112-114
Заєць Д. Проблематика дефініції релігії та релігійності в контексті дослідження релігійної свідомості.....	114-117
Лавренюк В. Сотеріологічні ідеї Рудольфа Бультмана.....	118-119
Пономаренко О. Меми і релігія: адаптація релігії до глобальних викликів.....	120-123
Рошко В. Роль англіканської церкви в екологічному русі: від теології до практичних заходів.....	124-125
Шпакович В. Феномен досконалості людини у науковому доробку Думітру Станілоє..	126-128
Виговський М. Дохристиянські вірування давніх слов'ян.....	128-131

5. АКТУАЛЬНІ СОЦІОГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Воронкова В., Нікітенко В. Інформатизація і цифровізація змінюють спосіб життя людей.....	132-134
Загрійчук І. Теоретичне мислення як підґрунтя суспільної єдності та духовної стійкості	134-136

Грицишина М., Грицишин В.	
Короткий аналіз соціокультурних проблем сучасності та шляхів їх подолання.....	137-139
Турпак Н.	
Екологічні цінності як актуальна проблема сучасного соціально-гуманітарного дискурсу.....	139-141
Амма А.	
Відчуження людини у віртуальному просторі як соціогуманітарна проблема сучасності.....	141-143
Грамчук М.	
Концептуальні та праксеологічні виміри цифрового міста: застосування методології innovation 2.0.....	143-145
Мар'єнко В.	
Цифрова антропологія як наука про вивчення людини цифрової ери.....	146-148
Янішевський О.	
Любов і турбота про себе як складова самореалізації особистості: філософські рецепції та інтерпретації.....	148-150
Полосенко А.	
Чинники управління людськими ресурсами: соціально-філософський аналіз.....	151-155
Горохова А.	
Розвиток креативного мислення студентів засобами цифрових інструментів.....	155-157
Майстренко В.	
Вплив сучасних технологій на суспільство.....	158-160
Пигина Д.	
Молодь на ринку праці: проблеми та перспективи.....	161-163
Стаднік А.	
Середній клас як запорука стабільності суспільства і проблеми його формування в Україні.....	163-167
Соколовська М.	
Особливості музеєфікації природничих об'єктів.....	167-170

6. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИКИ, ДИЗАЙНУ ТА ФІЛОСОФІЇ КУЛЬТУРИ

Поліщук О., Кравчук О.	
Естетика та експресія продукції щоденника ділової людини на прикладі бренду «mindjournal».....	171-172
Поліщук О., Крижова М.	
Професія дизайнера та виклики діджиталізації.....	172-174
Поліщук О., Любецька А.	
Естетика виробу як чинник креативної ідеї при розробці оригінального дизайну коробки пакетованого чаю «Five o'clock».....	174-175

Поліщук О., Стрільчук К.	
Графічний роман як явище в сучасному культурному та художньому просторах.....	176-177
Ezgi Su Kara.	
«Samsung virtual flame» as a symbol of cultural transformation within the area of kitchen technology.....	178-191
Білорус М.	
Технологія 3D моделювання та її застосування у мистецтві та дизайні: виклики і тенденції розвитку.....	192-194
Цьмох Р.	
Анімаційний продукт як феномен сучасної візуальної культури.....	194-196
Горохова А.	
Етичні аспекти використання фірмового стилю.....	196-198
Козак А.	
Естетичні засади концепції кіноплакату до української документальної кінострічки «20 днів у Маріуполі».....	198-199

7. ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОЇ І ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИТУАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Поліщук Н.	
Ціннісні та світоглядні аспекти освітньо-виховної діяльності в епоху цивілізаційних змін.....	200-202
Бержанір А.	
Значущість філософії освіти для формування світоглядної культури майбутніх педагогів.....	202-204
Kovalenko I.	
Teaching foreign languages in higher education institutions during wartime: challenges and prospective developments.....	204-207
Farheen I., Trukhmanova S., Khan A., Trukhmanova O.	
The influence of stress and anxiety on social behaviour of medical students.....	207-209
Бондаревська Л.	
Потенціал інтелект-карт у формуванні читацької компетентності учнів початкової школи.....	209-213
Марченко І.	
Потенціал дидактичних ігор для розвитку креативності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної галузі.....	213-217
Нагорна В.	
Методи та прийоми формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках іноземної мови.....	218-220
Равва Т.	
Психолого-педагогічні засади використання педагогіки партнерства у початковій школі.....	220-223

Радчук А. Моральне виховання учнів молодшого шкільного віку засобами казки: теоретичний аспект.....	223-227
Сичевська В. Технології та особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення української мови та літератури.....	227-230
Гарбарчук О. Загальнодидактичні та лінгводидактичні принципи формування комунікативної компетентності учнів початкової школи засобами безпечного освітнього середовища на принципах НУШ.....	231-233

КРУГЛИЙ СТІЛ
«РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА
МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ»

Филипович Л., Горкуша О. Релігійні виклики національній безпеці у фокусі української гуманітаристики.....	234-239
Кобетяк А. Концепт «русского мира» в контексті безпекової політики та євроінтеграції України.....	239-242
Vitiuk I. The cult of death in the metanarrative of war.....	242-245
Ворон О., Ворон О. Стан та основні проблеми повернення майна культового призначення в незалежній Україні.....	245-246
Леньов А. Уроки історії або роль релігійних організацій у протидії зовнішній агресії.....	247-249
Опанасюк Е. Вплив духовної освіти на міжконфесійний діалог в умовах російсько-української війни.....	249-251
Кобетяк А. Державне адміністрування релігійної сфери в контексті міжправославного протистояння в Україні.....	252-255
Палій Д. Витоки та основні етапи формування ідеологеми «русский мир».....	255-258

2. Краєвська Г. О. Самоорганізація населення в контексті розвитку соціального капіталу України. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 4 (42). С. 143-159.

3. Зимогляд В. Я. Феномен «самоорганізації» в проблемному полі місцевого самоврядування. *Вісник національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 3. С. 247-251.

4. Щедрова Г. П. Самоорганізація громадянського суспільства: теоретичні засади і практичні реалії. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 114. С. 341-345.

Катерина Шевчук,

доктор філософських наук, професор

Рівненський державний гуманітарний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ЗІТКНЕННЯ ДВОХ ПРОТИЛЕЖНИХ ДИСКУРСІВ І СТАНОВЛЕННЯ ІДЕОЛОГІЇ РАШИЗМУ

Характерною рисою сучасної російсько-української війни є екзистенційне протистояння. Йдеться про боротьбу за існування та власну ідентичність, за збереження та зміцнення своєї моделі реальності та своїх уявлень про порядок і справедливість.

Для України екзистенційним викликом стало загострення протистояння з Москвою з 2014 року, натомість з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 році війна російського режиму проти України, з одного боку, має ознаки війни за ідентичність, а з іншого – стала справжнім викликом всьому цивілізованому світу.

Маємо справу із зіткненням двох протилежних дискурсів державності: національної та демократичної й імперської авторитарної, у відповідності з якими конструюються дві екзистенційно несумісні між собою реальності, що говорить про наявність передусім онтологічного конфлікту. Екзистенційний конфлікт у цьому випадку означає неможливість існування однієї соціально-політичної системи (держави) поруч з іншою, нормальної взаємодії або відносин між ними.

Політична ідеологія і стратегічна політика Москви є простором суцільних маніпуляцій, в тому числі й по відношенню до свого ж населення. Малозрозумілою є політика Кремля щодо захисту «російськомовного населення» в ситуації, коли базовий принцип організації російської держави не є національно-етнічним. Розмита ідентичність населення підкріплюється ще й

тезами про існування «єдиного руського народу», гілками якого нібито є такі давні народи, як український і білоруський. Відтак, відбувається творення ідеології «русского миру», що є нібито аргументом на користь агресивної політики Росії зі «збирання земель руських», яка насправді є відображенням імперських амбіцій «сусіда [3, с. 257].

У той же час, спостерігаємо становлення рашизму (споріднене з -фашизм) як новітньої ідеології РФ, що сягає корінням ще до епохи радянського тоталітаризму, а за умов теперішньої російсько-української війни, коли спостерігаємо велику кількість злочинів проти людства та людяності, надзвичайно жорстоке поводження з жертвами конфлікту на всіх рівнях, можна говорити й про втілення фашистської і нацистської ідеології РФ відносно українського населення. Варто лише згадати про потребу тзв. денацифікації України, про яку заявляли у Кремлі.

Загалом, політика Москви відверто спрямована на повне знищення України. Очевидними є прояви політики геноциду РФ щодо українського населення. Зокрема, відомий історик Тимоті Снайдер зауважує 6 основних ознак режиму, який веде геноцидальну політику: заперечує існування певної держави; заперечує існування народу; «дегуманізує» певний народ; заперечує геноциди минулого; підтримує ідею витіснення одних націй іншими; а також «постмодерний показник», коли суспільство настільки завантажують викривленою інформацією, що воно починає не помічати той геноцид, який здійснює. Дослідник додає, що у випадку політики геноциду РФ щодо України маємо з надлишком усі докази [5].

Прояви рашизму ми бачимо як у ставленні з боку російських військових до наших військово-полонених і до різних груп цивільного населення (катування, страти, гвалт, що супроводжуються надзвичайною жорстокістю, а також викрадання дітей); до країни, нації й народу загалом з боку як керівництва держави (звернення Путіна до росіян 24 лютого 2022 р. «Про проведення спеціальної воєнної операції», що ознаменувало початок повномасштабної війни проти України), так і з боку громадян РФ.

Аналіз причин становлення такого явища як рашизм спонукає до глибшого осмислення ідейних витоків тоталітаризму, оскільки саме в надрах цієї ідеології формувалися усі відомі людству крайні форми насилля над певною соціальною групою, класом чи народом: нацизм, фашизм, расизм. Окреслення ідейних витоків фашистської, нацистської та комуністичної тоталітарних систем презентував Карл Поппер [4, с. 123-124].

Доволі ґрунтовний аналіз явища ур-фашизму або вічного фашизму з притаманними йому чотирнадцятьма ознаками (культ традиції, заперечення

модернізму, недовіра до інтелектуального світу, незгода ототожнена зі зрадою, індивідуальна чи соціальна фрустрація, расизм і націоналізм, ідея міжнародної змови, культ мужності – мачизм і героїзація смерті, елітизм, селективний популізм, новомова тощо) міститься у дослідженні Умберто Еко [1].

Екстраполяція основних ознак вічного фашизму згідно з дослідженням У. Еко на ситуацію з рашизмом у сучасній Росії представлена у статті Святослава Липовецького. Так, автор зауважує, що культ традиції в ситуації рашизму увиразнюється через «скрепи»; традиція і модернізм ірраціонально поєднані; ідентичність нації забезпечують вороги – просування ідеї, що РФ воює із Заходом, який нібито використовує український народ у боротьбі з їхньою країною; життя є станом постійної війни, водночас пропагується ідея останнього бою; сила вождя полягає у слабкості мас, які потребують вождя і на нього заслуговують: «Є Путін – є Росія, нема Путіна – нема Росії»; героїзм є нормою, а героєві кортить померти; постійна війна і героїзм переносить волю до могутності на поле сексуальних стосунків – так проявляється культ мужності – мачизм; формування народу-моноліту, не здатного делегувати і діяти; примітивізація символів, спрощена та змінена мова тощо [2].

Тож можна ствердити, що феномен рашизму не є явищем новітнім та унікальним, має багато спільних рис з іншою поширеною у ХХ ст. тоталітарною ідеологією, – фашизмом, а відтак, має бути так само засуджений людством. Натомість демократична незалежна Україна, яка протистоїть жорстокому ворогу, має перемогти за підтримки партнерів, оскільки для всього цивілізованого світу є очевидним право на свободу та самовизначеність кожної держави.

Література

1. Eco U. Ur-Fascism URL: <https://archive.ph/20230218121115/https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>.
2. Липовецький С. Рашизм як одне з обличчя фашизму. 14 ознак фашизму від Умберто Еко, які можна застосувати до сучасної Росії URL: <https://texty.org.ua/articles/106752/rashyzm-yak-odne-z-oblych-fashyzmu-14-oznak-fash>.
3. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру. Безпека, стратегія, смисл. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
4. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Том 1. Перекл. з англ. О.Коваленка. Київ: Основи, 1994. 444 с.
5. Тімоті Снайдер визначив 6 ознак геноциду, дії Путіна їм відповідають URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/10/21/7149169/>.